



Met plezier herhaald lezen

Marcel Schmeier

is adviseur taal en rekenen bij Expertis Onderwijsadviseurs en leerkracht Speciaal basisonderwijs. E-mail: marcel.schmeier@expertis.nl

De auteur werkt met veel plezier met herhaald lezen en ziet dat zijn leerlingen hierdoor betere lezers worden. In dit artikel deelt hij zijn ervaringen én hoe hij er zelf voor zorgt dat zijn leerlingen het lezen leuk blijven vinden.

Het herhaald lezen van teksten heeft een positieve invloed op de leesontwikkeling van kinderen. Vooral bij kinderen die spellend of traag blijven lezen, kan herhaald lezen eraan bijdragen dat het lezen versnelt en automatiseert (Smits, 2012).

Maar het herhaald lezen kan ook preventief worden ingezet voor de gehele groep. Hiermee is er dagelijks een moment waarop er samen wordt gelezen. Risicolezers kunnen zich optrekken aan de betere lezers en de leerkracht kan instructie en feedback geven. Deze ondersteuning heeft een positieve invloed op de leesontwikkeling van de leerlingen (National Reading Panel, 2000). Ook heeft de leerkracht zicht op de ontwikkeling van alle kinderen en kan door de interactie bovendien een band met hen opbouwen. Zonder een goede band blijft het leerproces oppervlakkig en zullen de resultaten gering zijn (Smits, 2009).

Goed en vlot technisch lezen is een belangrijke vaardigheid die kinderen moeten beheersen, omdat deze bijdraagt aan beter begrip van lezen en een grotere woordenschat (Vernooy, 2009).

Herhaald lezen in de praktijk

Het herhaald lezen gebeurt als aanvulling op de reguliere leesles en duurt ongeveer 15 minuten. De eerste keer dat de tekst wordt gelezen duurt langer. Het is aan te bevelen om een vast tijdstip te kiezen.

Een eenvoudige manier is om gebruik te maken van een tekst die gedurende een week centraal staat. Deze weektekst wordt op maandag voorgelezen door de leerkracht, terwijl de leerlingen met hun vinger bijwijzen. Het is niet erg als het niveau van de tekst boven dat van de leerlingen ligt. Door de instructie en het samen oefenen, worden kinderen naar een hoger leesniveau getild. Woorden waarvan de betekenis onbekend is, worden kort uitge-

legd en woorden met lastige lees-categorieën worden expliciet toegelicht en voorgedaan. Eventueel kunnen deze worden gekleurd of omcirkeld door de leerlingen.

Deze expliciete instructie is één van de kenmerken van goed leesonderwijs (Vernooy, 2009). Van tevoren wordt de voorkennis van de leerlingen opgehaald: ‘Wat weet je al over dit onderwerp?’ Hierna wordt de tekst gezamenlijk hardop gelezen: leerkracht en kinderen. Er worden enkele korte vragen gesteld over de inhoud van de tekst en leerlingen bedenken zelf ook vragen. De overige dagen van de week wordt de tekst eerst samen gelezen met daarna individuele leesbeurten. Tot slot wordt de tekst in tweetallen of alleen verder geoefend. Hierbij kunnen verschillende werkvormen worden gebruikt, die verderop in dit artikel nog aan bod komen. Voordoën, samen doen, zelf doen is een zeer krachtige manier van onderwijzen (Hattie, 2009).

Zorg voor afwisselende teksten: informatief, verhalend, gedichten, maar ook recepten en handleidingen lenen zich voor het herhaald lezen. Op internet zijn veel teksten te vinden op www.ralfilezen.nl en www.nategeojunior.nl, maar er kan ook een bladzijde uit een boek worden gekopieerd.

Een kopie van de tekst kan aan het eind van de week mee naar huis worden gegeven, zodat deze kan worden voorgelezen aan de ouders of verzorgers. Voor leerlingen is het heel motiverend om te kunnen laten horen wat ze op school hebben geleerd. Bovendien zijn ouders op deze manier laagdrempelig op de hoogte van wat er op school is behandeld. In de klas kunnen alle weekteksten worden verzameld in een mapje. Dit geeft de mogelijkheid om oude teksten nog eens opnieuw te lezen. Het maakt kinderen ook bewust van het eigen leerproces: oude teksten zijn makkelijker.

Plezier houden in herhaald lezen

Hoewel het herhaald lezen van een tekst een zeer effectieve manier is om leerlingen vlot en vloeiend te leren lezen, ligt het gevaar op de loer dat het op een gegeven moment saai en inspiratieloos kan worden gevonden. Daarom volgen hier een aantal suggesties om herhaald lezen aantrekkelijk te laten blijven voor kinderen. Deze suggesties hebben betrekking op vier hoofdbieden: presenteren, presteren, samen hardop lezen en zelf lezen.

1. Presenteren

De meest natuurlijke reden om een tekst meerdere malen te moeten lezen is omdat deze moet worden voorgedragen. Denk hierbij aan de Koningin die haar kersttoespraak houdt of de nieuwslezer van het journaal. Zij bereiden hun tekst goed voor door deze meerdere malen te lezen.

Het gegeven dat de tekst beluisterd wordt door anderen is een goede motivatie om flink te oefenen. Als de luisteraar bovendien feedback gaat geven op hetgeen wordt gelezen, dan is de motivatie nog groter. In de klas kan hiervan gebruik worden gemaakt door kinderen de tekst aan elkaar te laten voorlezen.

Een alternatief hiervoor is om ieder kind een klein plastic figuurtje te geven waaraan de tekst moet worden voorgelezen. Deze zet de leerling op de tafel, waarna hij of zij de tekst voordraagt. Leerlingen kunnen het figuurtje eenvoudig in hun laatje bewaren. Ook kan er gebruik worden gemaakt van een zogenaamde ‘praatknop’ (Verschuur, 2012). Hiermee kan tien seconden de eigen stem worden opgenomen. Het kind kiest een moeilijke zin uit de tekst en spreekt deze in. De leerkracht of een klasgenootje luistert de zin terug.

Een laatste manier is om een leerling de tekst aan de gehele

klas te laten voorlezen. Van een doos kan een televisiescherm worden geknutseld waarachter een kind plaats neemt. Het ligt voor de hand om die week voor het herhaald lezen te kiezen voor nieuwsberichten of krantenartikelen. Een mooi versierde stoel of kruk waarop de voorlezer plaats kan nemen werkt ook inspirerend.

Door een plastic figuurtje, een medeleerling of de hele klas toehoorder te maken, kan je een leerling motiveren om te oefenen. Dit is nog te versterken door de toehoorder feedback te laten leveren.

2. *Presteren*

Een andere natuurlijke reden om iets meerdere malen te herhalen is omdat je jezelf wilt verbeteren. Denk hierbij aan voetballers die eindeloos vrije trappen oefenen op de training, muzikanten die lastige passages uit een muziekstuk vele malen herhalen en turners die moeilijke oefeningen perfectioneren door deze steeds weer opnieuw uit te voeren. In de klas kan hiervan gebruik worden gemaakt door het leerproces zichtbaar te maken voor de leerlingen.

Zo kan de leerling dagelijks zelf op de weektekst noteren hoeveel tijd hij of zij nodig heeft om deze te lezen en hoeveel fouten hij of zij hierbij maakt.

Leerlingen zien zodoende dat het gedurende de week steeds beter gaat. Voor veel kinderen is dit zelfs een motivatie om buiten de leeslessen te oefenen met de tekst.

Als er woordrijtjes worden gelezen, dan wordt het aantal goed gelezen woorden genoteerd op een scoreblad. Zo ontstaat er een staafgrafiek die laat zien dat het gedurende de week steeds beter gaat. De scores van de kinderen kunnen zelfs bij elkaar worden opgeteld tot een klassenscore. U kunt een lijst ophangen waarop dit wordt bijgehouden.

Een andere manier om de leer-

vorderingen helder te maken is door het gebruik van een voicerecorder. Hiermee wordt op de eerste dag opgenomen hoe een kind leest. Op de laatste dag wordt dit teruggeluisterd. Het terughoren van de eigen leesbeurt is om een andere reden ook heel nuttig: het maakt kinderen bewust van de eigen sterke en zwakke punten. Zeker als de docent gerichte feedback geeft. De leesbeurt kan ook direct na het lezen worden teruggeluisterd. In dat geval volgt de feedback direct op de inspanning en is deze dus extra krachtig. Om het leerproces over langere periode zichtbaar te maken, kunnen kinderen aan het begin van het schooljaar worden gefilmd tijdens een leesbeurt. Deze opnames worden halverwege en aan het eind van het jaar teruggekeken. Dit zorgt voor veel hilariteit en verbazing over de eigen vooruitgang en ontwikkeling, zeker in de lagere groepen waar de grootste leersprongen worden gemaakt.

3. *Samen hardop lezen*

De betrokkenheid bij een tekst kan worden verhoogd door er namen van kinderen, de school of de leerkracht in te verwerken. De tekst wordt op het bord gehangen of geschreven en de namen worden dagelijks aangepast. Als de kinderen 's morgens de klas binnenkomen, zullen ze direct willen zien welke namen er vandaag worden gebruikt en gaan ze de tekst uit zichzelf lezen. Tijdens het klassikaal lezen kan gebruik worden gemaakt van vele afwisselende werkvormen:

- *meester en kinderen*

Draai de rollen om. Lees de tekst hardop voor en de kinderen spelen voor meester of juf en sporen foutjes op. Fout = vinger in de lucht. U kunt zo zien welke kinderen de fout hebben gehoord en welke niet. Geef vlot een beurt. Dit kind zegt het woord juist voor. Lees direct daarna verder. Dit houdt het tempo hoog.

- *kenmerk-lezen*

Laat de kinderen zichzelf goed bekijken: kleding, schoenen, etc. Laat nu telkens kinderen met hetzelfde kenmerk samen hardop lezen: alle kinderen met klittenbandschoenen, alle kinderen met een spijkerbroek, van zeven jaar, met een huisdier, etc. Wees creatief en houd het tempo erin.

- *invullezen*

Lees het verhaal voor en laat woorden weg. De kinderen wijzen met de vinger bij en zeggen het woord dat u weglaat.

Het is belangrijk dat de leerkracht ervoor zorgt dat altijd alle kinderen meelesen. Kinderen die de beurt niet hebben, fluisteren zachtjes mee en hebben hun vinger of leeskaart bij de juiste regel. De leerkracht loopt door de klas en controleert of iedereen meedoet. Een goede regel hierbij is dat de lippen van de leerlingen moeten bewegen. De leerkracht kan zijn oor overdreven bij passieve leerlingen houden om het meelesen te stimuleren.

Ook is het aan te bevelen om naar de kinderen het belang van meelesen te benoemen: 'Je wordt een betere voetballer als je veel traint en je wordt een betere lezer als je veel leest. Laat je daarom horen!' Leerlingen worden zodoende medeverantwoordelijk gemaakt voor het eigen leerproces.

4. *Zelf lezen*

Als de kinderen in tweetallen of zelfstandig de tekst gaan lezen, kan het samenstellen van een leesdoos de betrokkenheid en inzet bij het herhaald lezen behouden of zelfs vergroten. Een dergelijke leesdoos kan de leerkracht eenvoudig zelf samenstellen en bevat bijvoorbeeld de volgende materialen:

- *dobbelstenen*

Laat de kinderen zes stemmen bedenken die corresponderen met de nummers van de dobbelsteen. Bijvoorbeeld: deftige vrouw, boertje, heks, Sinterklaas, muisje en een grappig stemmetje.

De leerlingen lezen in duo's en gooien de dobbelsteen: een tekstgedeelte wordt met de betreffende stem gelezen (Cahill & Gregory, 2011).

Als variatie op de stemmen, kan er ook gekozen worden voor verschillende posities waarin moet worden gelezen. Bijvoorbeeld: staand, zittend onder de tafel, achterstevoren, etc.

- *leesbrillen*

In de handel zijn mooi versierde speelgoedbrillen verkrijgbaar. Meestal zijn de glazen hiervan niet al te donker en kunnen kinderen er prima mee lezen. De glazen kunnen uiteraard ook worden verwijderd. Het lezen met een gekke bril op verhoogt het plezier (Willemsen – van de Weerd, 2011). Aan de verschillende brillen kunnen ook typetjes worden gekoppeld.

- *post-its*

De leerlingen vormen duo's. Laat de kinderen de tekst gedurende één minuut lezen. De tijd kan worden bijgehouden met een stopwatch of zandloper. Na één minuut wordt een post-it pijl achter het laatste woord geplakt of een potloodstreep gezet. Vervolgens vat de lezer de inhoud van de gelezen passage samen aan de ander (Cahill & Gregory, 2011). Hierna wisselt de beurt. Deze opdracht kan enkele malen worden herhaald. Het is de uitdaging om voorbij de pijl te lezen.

- *dierfiguren*

De kinderen lezen zelfstandig. De tekst wordt fluisterend voorgelezen aan een klein plastic dierfiguur dat op de eigen tafel wordt geplaatst (Cahill & Gregory, 2011). Ook kunt u foto's van bekende Nederlanders, klasgenootjes, leerkrachten uitdelen waaraan moet worden voorgelezen.

- *microfoon*

De leerlingen vormen tweetallen. De eerste leerling leest een gedeelte van de tekst hardop voor met de microfoon in de hand.

Hierna neemt de andere leerling de microfoon over en stelt enkele vragen over de gelezen tekst (Cahill & Gregory, 2011). Vervolgens wisselt de beurt. Een microfoon is eenvoudig te knutselen van wc-rollen en aluminiumfolie. Gebruik hiervoor niet de leesles!

- *feedbackkaartjes*

De kinderen lezen in tweetallen en geven elkaar feedback door een kaartje in te vullen en dit samen te bespreken (Cahill & Gregory, 2011). Op de achterkant kan ook een tip en een top worden ingevuld: waar moet je nog aan werken en wat lukt al heel goed. De leerkracht kan ook feedbackkaartjes invullen en met de leerlingen bespreken. De kaartjes worden in het leesboek bewaard en de kinderen worden zich zo bewust van de eigen sterke en zwakke punten. Ook kunnen de kaartjes mee naar huis worden gegeven, zodat ouders weten waarop ze moeten letten als ze samen met hun kind lezen.

Door deze variaties blijft herhaald lezen motiverend voor de leerlingen en worden zij uitgedaagd om te oefenen met teksten. Bij mijn leerlingen zie ik dat dit twee kanten op werkt: ze worden beter in lezen en dus willen ze méér gaan lezen en omdat ze meer lezen, worden ze er beter in. Competentie draagt bij aan leesplezier. Of zoals een leerling het eens verwoordde: 'Lezen is leuk, want ik ben er goed in!'

Eerst de instructie!

Misschien bent u geïnspireerd geraakt en vult u de suggesties in dit artikel aan met zelfbedachte werkvormen. Houd hierbij voortdurend in het achterhoofd dat instructie het hart is van het onderwijs. Zorg dat instructie en samen inoefenen altijd vooraf gaan aan zelfstandig oefenen. Daarnaast is het van belang om te zorgen dat alle leerlingen con-

crete feedback ontvangen op hun lezen. Veel leesplezier gewenst!

Op www.onderwijsgek.nl deelt Marcel Schmeier kennis en materialen die in de dagelijkse lespraktijk bijdragen aan goede leeropbrengsten en –plezier voor zowel de leerkracht als de leerlingen.

Literatuur

- Cahill, M.A. & Gregory A.E. (2011). *Putting the fun back into fluency instruction*. The Reading Teacher. Vol 64, Issue 2, pp. 127-131.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. New York: Routledge.
- National Reading Panel (2000). *Teaching Children to Read: an evidence based assessment of the scientific research literature on reading and its implications for reading instruction*. Bethesda, MD: National Institute of Child Health and Human Development.
- Smits, A. & Braams, T. (2009). *Dyslectische kinderen leren lezen. Individuele, groepsgewijze en klassikale werkvormen voor de behandeling van leesproblemen*. Amsterdam: Uitgeverij Boom.
- Smits, A. (2012). RALFI. Verkregen op 06-03-2012 via www.makkelijklezenplein.nl
- Vernooy, K. (2009). *Lezen stopt nooit! Van een stagnerende naar een doorgaande leesontwikkeling voor risicolezers*. Hengelo: Hogeschool Edith Stein/ Onderwijskundigcentrum Twente en Expertis Onderwijsadviseurs.
- Verschuur, E. (2012). *Advies en verkoop van informatievoorzieningen*. Verkregen op 13-03-2012 via <http://webwinkel.eelkeverschuur.nl/praatknop>
- Willemsen – van de Weerd, L. (2011). *Materialen voor de leeshoek*. Verkregen op 06-03-2012 via www.klasvanjufbinda.nl